

ВІДГУК

офіційного опонента Невядовського В.О. на дисертацію Любчика Олександра Васильовича на тему: «Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння», подану на здобуття ступеня доктор філософії зі спеціальності 081 Право

Актуальність теми дисертації зумовлена тим, що в умовах воєнного стану криміногенна ситуація, яка склалася в Україні та її несприятливий прогноз зобов'язують суспільство постійно відшукувати нові шляхи протидії злочинності.

У 2021 році чинний КК України було доповнено ст. 286-1 КК України. Відповідно до статистичної інформації, розміщеної на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора, у 2024 році було зареєстровано 718 повідомлень про діяння, що мають ознаки цього кримінального правопорушення, а у період з січня по квітень 2025 році їх кількість становить 161 повідомлення, що свідчить про високу актуальність запровадження цієї кримінально-правової норми. Європейська конвенція про покарання за дорожньо-транспортні злочинні діяння від 30.11.1964 у перелік кримінально караних діянь включає, зокрема, керування автотранспортом під впливом інтоксикації, у стані сп'яніння, під впливом наркотиків та речовин, які діють подібним чином, а так само при нездатності керувати внаслідок надмірної втоми. У низці держав керування транспортним засобом у стані сп'яніння визнається злочином незалежно від того, чи настали певні суспільно небезпечні наслідки.

Не існує потреби в доведенні чи демонстрації шкідливих наслідків водіння транспортних засобів у стані алкогольного сп'яніння, коли водій несе загрозу не лише своєму життю, а й життям оточуючих. На жаль, приклади такого небезпечного поведінки часто зустрічалися в практиці правоохоронних органів навіть до початку війни, і сумна статистика залишається актуальною в нинішніх умовах. Статистика водіння у нетверезому стані демонструє, що кількість таких правопорушень дуже велика. На 19% збільшало аварій, скоєних нетверезими водіями, від початку повномасштабної. Понад 65 тисяч протоколів за водіння у нетверезому стані зафіксувала торік Національна поліція України. Ще понад тисячу кримінальних проваджень за водіння у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння минулоріч відкрила прокуратура України. Кожне 25 ДТП з постраждалими було скоєно п'яними водіями минулоріч. 65 702 протоколи було складено поліціантами на п'яних водіїв минулоріч. У порівнянні до 2023 року кількість таких порушень майже не змінилась: +2%. Проте це на 6% більше, ніж у 2021 році. Найбільше нетверезих водіїв торік зафіксували на Дніпропетровщині, Одещині та у Києві 24 січня 2025. Найбільше нетверезих водіїв зафіксували на

Дніпропетровщині – 8 745 протоколів. До трійки антилідерів потрапив також Київ – 8 176 протоколів та Одещина – 7 073 протоколи. Натомість найменше протоколів за водіння у нетверезому стані складено на Черкащині – 720, Тернопільщині – 816 та Франківщині – 880. 29 816 судових рішень щодо керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння у 2024 році було знайдено пошуковиком Бабуся. Це на 14% більше, ніж до початку повномасштабної. Загалом 1 000 ДТП з загиблими та/або травмованими трапилось через керування авто п'яними водіями у 2024 році. 110 людей загинуло у таких аваріях, ще 1302 людини травмувалися. Загалом ДТП, скоєних нетверезими водіями, побільшало на майже на 19% до 2021 року. Отже, питання про запровадження дієвих заходів для боротьби з правопорушеннями, пов'язаними з керуванням транспортними засобами у нетверезому стані, зокрема заходів кримінально-правового характеру, залишається відкритим і злободенним. У зв'язку з цим, **актуальність теми** дослідження О.В. Любчика не викликає сумнівів.

У роботі чітко простежується зв'язок з науковими програмами, планами та темами. Своєчасність і актуальність дисертації підтверджується тим, що Робота виконана на кафедрі кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ відповідно до: наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки» від 11.06.2020 р. № 454, наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки» від 21.05.2024 № 326; основних напрямів наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права на 2020-2025 рр.; Стратегії розвитку національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженою постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 р. № 12-21; тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022-2026 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.02.2022 р. № 109; загальноуніверситетської теми наукових досліджень «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення протидії злочинності в Україні» (реєстраційний номер 0118U100431); теми кафедри кримінального права та кримінології «Кримінально-правове та кримінологічне забезпечення протидії злочинності» (реєстраційний номер 0123Ш 05015).

Вивчення стану розробленості проблеми, піднятої автором у дослідженні, показує, що сучасні підходи до визначення кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння, розроблені недостатньо. З метою розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-практичних рекомендацій, необхідних для удосконалення діяльності поліції та суду у згаданому напрямі, у дисертації О.В. Любчика поставлено і вирішено низку завдань, що свідчить про досягнення автором визначеної мети дослідження та його завершеність.

Аналіз змісту дисертації та наукових публікацій О.В. Любчика дають підстави для позитивної оцінки наукових розробок здобувача. Робота містить всі необхідні для такого дослідження компоненти – глибокий критичний аналіз досягнень попередніх дослідників цієї та суміжних проблем, увагу до зарубіжного досвіду, узагальнення емпіричних даних, належну апробацію результатів дослідження. Обсяг опрацьованих матеріалів свідчить, що дисертант провів дослідження обраної ним теми на високому науковому та методичному рівні, що дало змогу сформулювати самостійні та оригінальні висновки і пропозиції, які виносяться на захист. Такий попередній висновок підтверджується оцінкою роботи за основними параметрами, які висуваються щодо дисертації на юридичну тематику.

Структура дисертаційного дослідження є логічно побудованою, зумовленою поставленими метою та завданнями дослідження, його об'єктом і предметом, відповідає логіці наукового пошуку. Об'єкт та предмет дисертації відповідають заявленій темі і свідчать про правильність обраних автором методологічних підходів до розкриття проблем, що винесені у назву роботи. Структура плану роботи та послідовність його викладення також відповідає темі дослідження й у повній мірі розкриває її зміст. Автор вміло та послідовно визначає завдання дослідження, які логічно впливають із задекларованої мети. Зокрема, для досягнення мети дисертантом вірно були поставлені наступні дослідницькі завдання:

- дослідити питання кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення у стані сп'яніння у кримінальному праві;
- з'ясувати сучасний стан дослідження кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз кримінально-правових норм, які регламентують кримінальну відповідальність за керування транспортними засобами у стані сп'яніння у кримінальному законодавстві зарубіжних країн та КК України;
- розглянути об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286-1 КК України;
- визначити суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286-1 КК України;
- провести відмежування порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння від суміжних кримінальних правопорушень;
- проаналізувати покарання (санкції) за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння та встановити їх динаміку.

Заслужовують на схвалення також використані у роботі методи дослідження, зокрема, їх кількість, вираженість обрання та вміле застосування, що повною мірою відбивається в структурі рецензованої роботи. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку

використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок, список використаних джерел (270 найменування) розміщено на 31 сторінці.

Наукову новизну і практичну значущість отриманих результатів визначають наступні положення дисертації:

вперше:

– визначено поняття суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286-1 КК України. Суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286-1 КК України слід вважати фізичну, осудну особу, 16-річного віку, яка на момент вчинення кримінального правопорушення керувала транспортним засобом та мала посвідчення водія (посвідчення тракториста-машиніста, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, тимчасовий талон на право керування транспортним засобом) відповідної категорії або навчала керуванню транспортним засобом, перебуваючи безпосередньо в транспортному засобі та знаходилась у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції;

– пропонується доповнити санкцію ч. 1 ст. 286-1 КК України, таким видом покарання, як штраф у наступній редакції: « - карається штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк від трьох до п'яти років».

удосконалено:

– сучасний стан дослідження питань та проблем кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння;

– встановлення відмежувальних ознак ст. 286-1 КК України із суміжними кримінальними правопорушеннями (ст. ст. 287, 291, 415, 115, 121, 119, 128, 135 КК України)

дістали подальшого розвитку:

– положення щодо встановлення стану сп'яніння, як ознаки кримінального правопорушення у кримінальному праві, яка виступає: певним мірилом для подальшого призначення покарання; обмеженням щодо можливості застосування підстав щодо звільнення від кримінальної відповідальності; обмеженням можливості застосування окремих видів звільнення від покарання та його відбування; необхідною ознакою окремих видів кримінальних правопорушень (серед яких кримінальне правопорушення передбачене ст. 286-1 КК України);

– положення, які стосуються кримінальної відповідальності за керування транспортними засобами у стані сп'яніння у КК зарубіжних країн та їх порівняльно-правовий аналіз із КК України;

– кримінально-правовий аналіз об'єктивних та суб'єктивних ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286-1 КК України. Зокрема питання відсутності єдиного поняття «транспортний засіб» у технічній і юридичній літературі, а також чіткого тлумачення та обсягу предмета кримінального

правопорушення; кримінологічного підходу до визначення обстановки як важливого елементу кримінологічної характеристики механізму злочинної поведінки при транспортному злочині; законодавче визначення стану сп'яніння, нормативно-правове поняття «особа, яка керує транспортним засобом», розгляд керування транспортним засобом у стані сп'яніння, як ознаки, що характеризує не тільки суб'єкт кримінального правопорушення, а й його об'єктивну та суб'єктивну сторону, суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286-1 КК України із двома варіантами її встановлення тощо.

Не викликає заперечень **належна ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність**. Обґрунтованість наукових положень базується, перш за все, на логіці дослідження і системному підході до аналізу і вирішення сформульованих в роботі завдань. Викладені наукові положення, висновки та рекомендації достатньою мірою обґрунтовані, логічно витікають з детального аналізу досліджуваного явища. Це підтверджується глибоким опрацюванням теоретичних і практичних праць вітчизняних і зарубіжних авторів з даної проблематики, вмілим поєднанням сучасного дослідницького інструментарію і класичних наукових методів дослідження тощо.

Джерельна база дослідження є достатньо вагомою, що свідчить про ґрунтовне опрацювання дисертантом значної кількості наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичних даних тощо. Слід зазначити, що нормативно-правова база, на якій побудоване дисертаційне дослідження, цілком сучасна та стосується питань, що розглядаються в науковій роботі.

Наукова обґрунтованість та достовірність наукових положень та висновків дисертації підтверджується значним обсягом зібраного емпіричного матеріалу. Подана на рецензування дисертаційна робота безперечно має наукову цінність і новизну.

Зупинимося на найбільш суттєвих, з нашої точки зору, як опонента, **наукових результатах** дисертації Любчика О.В.

Насамперед зазначимо, що проблемні аспекти винесені автором у завданнях дисертації достатньо повно розглянуті як з точки зору теорії кримінального права та і практичного значення отриманих результатів.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Любчика О.В. подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачем особисто. Дисертація містить наукові положення, нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, що має істотне значення для теорії кримінального права, підтверджується, а також свідчить про особистий внесок здобувача в науку та характеризується єдністю змісту.

Основні положення дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у 4 наукових публікаціях, з яких: 3 – у вітчизняних фахових виданнях, 1 – у тези доповіді на міжнародній науково-практичній конференції.

Основні наукові результати дисертації висвітлені у наукових публікаціях, які розкривають основний зміст дисертації. Ознайомлення із зазначеними науковими

публікаціями О.В. Любчика дає підстави щодо їх зарахування за темою дисертації, відповідно до вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що підтверджує відсутність порушення академічної доброчесності.

Практичне значення висновків та рекомендацій автора доведена можливим впровадженням результатів дисертаційної роботи в діяльність практичних підрозділів. Крім цього, наукові розробки дисертанта можуть використовуватися у освітньому процесі та науковій діяльності закладів вищої освіти.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Попри загального позитивного враження від розглянутої дисертації, слід зазначити, що викладення основних результатів дослідження викликало певні зауваження та рекомендації:

1. Визначаючи стан наукового дослідження, на нашу думку, доречним було б чітко вказати на праці зарубіжних вчених, оскільки наразі він обмежений тільки вітчизняними.

2. Свого часу В.М. Бурдін запропонував виключити із КК України положення щодо стану сп'яніння, оскільки, на його думку, це є проявом радянської правової спадщини. У зв'язку із цим, враховуючи розвиток науки, у роботі доцільно було б описати усі можливі стани сп'яніння від різних речовин та їх вплив на водія транспортного засобу.

3. У роботі відсутній критичний аналіз видів нових транспортних засобів, різних електричних, так званих «мотоблоків». Чи можна їх водіїв вважати потенційними суб'єктами досліджуваного виду кримінального правопорушення?

4. Також у майбутніх публікаціях пропоную авторові приділити увагу водіям військових транспортних засобів та, можливо, виокремлення окремої кримінально-правової норми у розділі XIX Особливої частини КК України.

Разом із тим, наведені зауваження не спростовують високого рівня досягнутих О.В. Любчиком результатів і не є принциповими для загально високої оцінки наукового дослідження.

Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належним чином. Наукові статті свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертанта. Дисертація написана українською мовою, науковим стилем. Виклад змісту дослідження легкий, логічний і послідовний.

З урахуванням викладеного, можна зробити **висновок**, що дисертація Любчика Олександра Васильовича на тему: «Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння» є завершеним самостійним

дослідженням, яке відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами) Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), має наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів, а її автор – Любчик Олександр В'ячеславович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право.

Офіційний опонент:

**учений секретар
секретаріату Вченої ради
Харківського національного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент**

Владислав НЕВЯДОВСЬКИЙ